

Hrvatski zavod za knjižničarstvo
Centar za razvoj knjižnica i knjižničarstva

Smjernice za rad školskih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19

Temeljem odluke Vlade Republike Hrvatske (23. travnja 2020.) o Mjerama za pokretanje gospodarskih i drugih djelatnosti i aktivnosti u uvjetima proglašene epidemije bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2, kojima se omogućuje i rad knjižnica, postupna prilagodba za pružanje knjižničnih usluga odvijat će se u tri faze, uz uvjet poštivanja svih epidemioloških mjera.

U prvoj fazi popuštanja mjera u borbi protiv epidemije koja je započela 27. travnja 2020. omogućen je rad knjižnica s korisnicima, ali isključivo pružanjem usluga posudbe i vraćanja knjiga bez korištenja čitaonice. Takvo poslovanje knjižnica ne predviđa zadržavanje korisnika u prostoru knjižnice – korisnici ne prilaze policama i odabiru građu već im knjižničar donosi i izdaje knjigu koju žele posuditi.

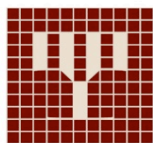
U drugoj fazi popuštanja mjera provodi se priprema i prilagodba uvjeta za daljnje faze rada knjižnica, a u trećoj fazi koja počinje 11. svibnja 2020. predviđeno je omogućavanje rada predškolskih ustanova i odvijanje razredne nastave od 1. do 4. razreda te posebnih razrednih odjela i rad s djecom s teškoćama koja imaju pomoćnika u nastavi. To podrazumijeva i mogućnost otvaranja školskih knjižnica temeljem odluke Ministarstva znanosti i obrazovanja, slijedeći upute i preporuke Nacionalnog stožera Civilne zaštite, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) i županijskih stožera za sprječavanje širenja zaraze. Odluke, mjere i preporuke nadležnih tijela potrebno je stalno pratiti, a osobito one koje se odnose na početak rada i način rada čitaonica te opće smjernice za rad knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19.¹

U knjižnicama koje su pretrpjele štete u potresu koji je pogodio Zagreb i sjeverozapadni dio Hrvatske, zbog sigurnosti djelatnika i korisnika, normalizacija rada provodit će ovisno o ocjeni uporabljivosti zgrade i njene sigurnosti te stanja građe.

Ove su preporuke usklađene s [Preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo](#), a namijenjene su školskim knjižnicama koje planiraju postupno omogućavanje rada s korisnicima. U radu je potrebno primijeniti i opće [Smjernice za rad s građom i korisnicima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#) (2020-04-24) u kojima je posebno naveden način postupanja s vraćenom građom (karantena i dezinfekcija).

U Preporukama za rad školskih knjižnica uključene su međusobno povezane djelatnosti kroz koje školska knjižnica ostvaruje svoj rad, a temelje se na Standardu za školske knjižnice:
- odgojno-obrazovne djelatnosti,

¹ NSK. Smjernice za rad s građom i korisnicima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu od 27. travnja 2020. <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/04/Smjernice-NSK-Ver2-2020-04-24-za-pdf.pdf>

- stručno knjižnične djelatnosti,
- kulturne i javne djelatnosti.

1 Opće upute za rad školskih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19

U radnim prostorima školske knjižnice potrebno je osigurati pridržavanje najviših higijenskih standarda te držanja razmaka ograničenog broja korisnika kako bi se smanjio fizički kontakt i održao propisani razmak od 2 metra između korisnika te korisnika i knjižničara. HZJZ preporuča ograničiti broj korisnika koji istovremeno borave u objektu na 15 korisnika na 100 m² neto. Dopusnjeni ukupan broj korisnika u prostoru može se izračunati tako da se bruto površina knjižnice podijeli s 10; npr. u knjižnici veličine 60 m² može istodobno boraviti 6 korisnika.²

Potrebno je na vidljivim mjestima ispred i u prostoru knjižnice istaknuti upute i preporuke za pridržavanje općih pravila o higijeni i načinu pranja ruku te strogoj mjeri održavanja fizičke udaljenosti od 2 metra.

Potrebno je osigurati dezinfekcijska sredstva na ulazu/izlazu knjižnice kako bi sve osobe pri ulasku obavezno dezinficirale ruke.

Ako školska knjižnica ima više djelatnika preporuča se rad u smjenama uz pauzu za dezinfekciju prostora (podova, stolova, radnog pulta...), a također i u slučaju da istu školsku knjižnicu dijele dvije škole u suprotnim smjenama.

1.1 Upute za zaštitu knjižničara

Knjižničari moraju nositi zaštitne rukavice i zaštitnu masku koja pokriva nos i usta,³ a zaštitnu opremu za djelatnike (maske i rukavice) osigurava ustanova/ravnatelj. Za fizičko odvajanje knjižničara i korisnika poželjno je osigurati zaštitnu pregrada (pleksiglas i sl.), ako je to moguće provesti.

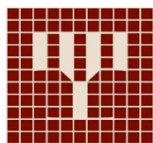
Na radnom stolu knjižničara neophodno je osigurati dezinfekcijsko sredstvo za dezinficiranje ruku i radne površine. Radnu površinu je potrebno prebrisati nakon svake posudbe/vraćanja knjiga.⁴

Knjižničar treba dezinficirati ruke prilikom svake posudbe i/ili vraćanja knjiga. Ako se provodi naplata zakasnine ili naknade za izgubljeni knjigu, knjižničar mora obavezno

² HZJZ. Preporuke za rad u knjižnicama i antikvarijatima tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19) (2020-04-24) <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Preporuke-za-rad-u-knjižnicama-i-antikvarijatima-tijekom-epidemije-koronavirusa-COVID-19.pdf>

³ HZJZ. Preporuke za korištenje maski za lice, medicinskih i zaštitnih maski. Ver. P1. (2020-04-24) <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Maske-za-lice-1.pdf>

⁴ HZJZ. Preporuke za rad u knjižnicama i antikvarijatima tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19) (2020-04-24) <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Preporuke-za-rad-u-knjižnicama-i-antikvarijatima-tijekom-epidemije-koronavirusa-COVID-19.pdf>

dezinficirati ruke između naplate i izdavanja građe za posudbu te dezinficirati površinu između te dvije aktivnosti.

Prema naputku HZJZ, preporuča se osigurati nadzor nad zdravstvenim stanjem knjižničara i ostalog nastavnog i drugog osoblja odnosno primijeniti dnevno mjerenje tjelesne temperature.

1.2 Upute za zaštitu korisnika

Za djecu se ne preporučuje nošenje zaštitnih maski, ali se provode propisane stroge mjere higijene i dezinfekcije uz nužno pridržavanje strogih mjera fizičke udaljenosti od 2 metra. Potrebno je provoditi kontrolu temperature i respiratornih simptoma prilikom dolaska učenika u školu sukladno Preporukama HZJZ.⁵

1.3 Upute za održavanje i zaštitu prostora i opreme

Na ulazu/izlazu u prostor knjižnice potrebno je osigurati dispencer s dezinfekcijskim sredstvom i jasno istaknuti obavijest o obvezi dezinfekcije ruku, a po mogućnosti na ulaz u knjižnicu staviti spužvu/krpnu natopljenu dezinficijensom u svrhu dezinficiranja obuće.

Prostor knjižnice potrebno je svakodnevno prozračiti, a sve površine i opremu očistiti i dezinficirati prije početka rada ili na kraju radnog dana te između dvije smjene ako knjižnica radi u smjenama.

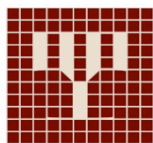
2 Upute za stručno-knjižničnu djelatnost u uvjetima epidemije COVID-19

2.1 Posudba i vraćanje knjiga i ostale građe

Usluga posudbe i vraćanja knjiga zahtijeva nadzor ukupnog broja korisnika u prostoru knjižnice prema navedenoj metodi izračuna. Knjižničar mora osigurati poštivanje propisanog fizičkog razmaka od 2 m svih osoba u prostoru knjižnice i higijenskih mjera primjenom sljedećih postupaka:

- kada jedan korisnik izađe, sljedeći može ući,
- korisnik vraća građu na predviđeno mjesto u plastičnu košaricu ili kutiju, a nakon svakog vraćanja građe knjižničar dezinficira radnu površinu,
- vraćenu građu knjižničar treba najprije razdužiti,
- korisnik ne ulazi u prostor između polica s građom,

⁵ HZJZ. Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije covid-19 za ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolske ustanove u kojima je osigurana mogućnost zbrinjavanja djece rane i predškolske dobi te učenika koji pohađaju razrednu nastavu. <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Upute-vrtici-i-skole-29-4-2020.pdf>

- knjižničar donosi i izdaje građu.

Vraćanje i posudba veće količine građe može se organizirati u suradnji s učiteljima i nastavnicima, npr.: za niže razrede OŠ učitelji mogu dostaviti knjižničaru popis naslova, a knjižničari ih pripreme i za svakog učenika pohrane u zasebnu zatvorenu vrećicu.

Učenici koji ne pohađaju nastavu mogu doći u knjižnicu posuditi knjigu pri čemu vrijedi pravilo „jedan po jedan“ ulaska u knjižnicu.

2.2 Dezinfekcija i karantena za vraćenu građu

Vraćena građa koju je korisnik odložio u plastičnu košaricu/kutiju odvozi se, ovisno o prostornim mogućnostima, u prethodno pripremljen prostor u Knjižnici ili školi – izdvojenu prostoriju za dezinfekciju i karantenu te odlaže u kutiji/košarici označenoj datumom/satom početka karantene. Ne preporučuje se dezinfekcija građe ako postoji mogućnost njenog oštećenja pod utjecajem dezinficijensa, mogu se prebrisati plastični omoti dezinficijensom na bazi alkohola. Vraćena građa ostavlja se u karanteni 72 sata, a nakon toga vraća na police.

U karanteni se na navedeni način ostavljaju i sve ostale pošiljke (službena pošta, nabavljena roba – npr. nove knjige, tisak i sl.) koje se dostavljaju u knjižnicu.⁶

2.3 Rad u čitaonici

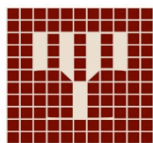
Uspostavljanje rada čitaonica školskih knjižnica uključuje boravak i ograničeno i kontrolirano zadržavanje korisnika u prostoru knjižnice/čitaonice što znači da je potrebno utvrditi i nadzirati maksimalni broj istovremenih korisnika u čitaonici s obzirom na neto veličinu čitaonice i broj mjesta za rad.⁷

O svim pravilima rada u prostoru knjižnice/čitaonice korisnici trebaju biti obaviješteni putem informativnih letaka/natpisa na ulazu i unutar knjižnice/čitaonice.

Na ulazu/izlazu u prostor čitaonice potrebno je osigurati dispencer s dezinfekcijskim sredstvom i jasno istaknuti obavijest o obvezi dezinfekcije ruku. Potrebno je osigurati razmak između mjesta za rad u čitaonicama i ostalim korisničkim prostorima fizičkim uklanjanjem stolaca i/ili postavljanjem jasnih oznaka *Mjesto za rad* radi osiguravanja fizičkog razmaka. Prostor čitaonice, sve površine i opremu, potrebno je svakodnevno prozračiti, očistiti i dezinficirati prije početka rada ili na kraju radnog dana.

⁶ NSK. Smjernice za rad s građom i korisnicima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu od 27. travnja 2020. <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/04/Smjernice-NSK-Ver2-2020-04-24-za-pdf.pdf>

⁷ Isto.

S građom korištenom u čitaonici postupa se kao i s ostalom vraćenom građom uz odlaganje u posebne spremnike i stavljanje u karantenu. Ne preporučuje se davanje na korištenje građe za koju nije moguće osigurati karantenske uvjete od barem 24 sata.

Nakon svakog korištenja opreme potrebno je prebrisati upotrijebljenu opremu (primjerice računala, tableti, dodirni zasloni, pribor za pisanje i sl.) dezinficijensom na bazi alkohola.

2.4 Nadležnost za provođenje pojačanih dezinfekcijskih mjera u školskoj knjižnici

O provođenju pojačanih dezinfekcijskih mjera u knjižnici brine stručni suradnik knjižničar (u dogovoru s odgovornom osobom škole uz moguću pomoć spremačice).

3 Odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice

Suradnja sa stručnim osobljem i učenicima i nadalje uključuje *online* rad za sve djelatnosti za koje je to moguće:

- potporu odgojno-obrazovnome procesu u obliku osiguranja *online* dostupne građe za učenje i poučavanje uz poštivanje autorskih prava
- pretraživanje izvora i izrada popisa korisnih adresa na kojima se mogu čitati i/ili preuzimati e-knjige
- organiziranje e-seminara za korisnike (učenike, nastavnike, stručne suradnike)
- rad na većoj vidljivosti knjižnica na mrežnim stranicama škola
- stručno usavršavanje knjižničara.

Knjižničari se mogu dodatno angažirati u izradi popisa relevantnih i vjerodostojnih izvora informacija o bolesti COVID-19.

4 Kulturna i javna djelatnost školske knjižnice

S obzirom na ograničeni broj korisnika u prostoru knjižnice, aktivnosti je potrebno organizirati u manjim grupama kada se za to steknu uvjeti ili *online* što uključuje:

- organiziranje tematskih izložbi na mrežnim stranicama škole
- online edukativne radionice izrade slikovnih preporuka o održavanju higijene ruku i propisanog razmaka
- organiziranje *online* usluga za djecu: čitanje odlomaka knjiga, *online* pričaonice, edukativne mrežne radionice iz različitih obrazovnih predmeta
- prikupljanje i organizacija poveznica na izvore ostalih knjižnica sa obrazovnim i zabavnim sadržajima namijenjenih djeci.

Zagreb, 30. travnja 2020.